www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Uluslararası İlişkiler Yaklaşımlarında Güvenlik Kavramı

The Concept of Security in International Relations Approaches

Elif Yıldırım*

Abstract: The realist paradigm on security in international relations has continued to dominate for a long time. The differentiation of security approaches in international relations literature from the realist paradigm-traditional understanding of security- started after the Cold War. The developments in this period brought the traditional security approach up for discussion. These discussions have resulted in both the expansion and the deepening of security. In addition to national security, political, economic, social and ecological issues have started to be evaluated. Together with this expanded understanding of security, other factors such as individuals, nations, minorities, and the environment have become the object of security. Thus, only sovereignty and territorial integrity ceased to be at risk; It was emphasized that values such as national unity, identity, equality, sustainability and quality of life are also important. This variation in both the object of security and the values to be protected affected answers of IR theories to the question "How will security be provided?". In line with this information, in this study, the security approaches of international relations theories were examined. In addition to the traditional security approach, security concepts of liberal, Marxist, social constructionism, poststructuralist, critical, feminist, English School, Copenhagen School were researched. As a result of the study, unlike the emphasis on traditional security approach to increase the power and capacity in terms of providing security, it has been determined that other international relations approaches highlight factors such as cooperation, trade, identity and mutual building processes.

Structured Abstract: The conditions of the international environment were decisive in taking shape the security approaches. During the period from the Second World War to the present day, the subject of "security" has been evaluated in different ways within the framework of the characteristics of the period. The approach of the realist paradigm to security has been dominated in international relations for a long time, but developments in the post-Cold War era have opened this traditional understanding of security to discussion. Due to these discussions, the security approaches in the international relations literature have started to move away from the realist security approach to a large extent. With the broadening and deepening of the scope of security, both different security areas and subjects have emerged. In this context, besides national security, political, economic, social and ecological issues have started to be evaluated. In addition, other factors such as individuals, nations, minorities, and the environment have become the subject of security. Thus, it was emphasized that not only the values of sovereignty and territorial integrity were at risk, but also the security of values such as national unity, identity, equality, sustainability and quality of life was emphasized. This

* Arş. Gör. Dr., Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Res. Assist. PhD., Yalova University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations

ORCID 0000-0002-9224-025X

elifsak81@gmail.com

Cite as/ Atf: Yıldırım, E. (2020). Uluslararası ilişkiler yaklaşımlarında güvenlik kavramı. *Turkish Studies - Economy*, 15(3), 1697-1714. <https://dx.doi.org/10.47644/TurkishStudies.44826>

Received/Geliş: 02 July/Temmuz 2020

Accepted/Kabul: 20 September/Eylül 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2020

CC BY-NC 4.0

diversification, which occurs in the subject of security and accordingly the values to be protected, has also affected the answers of international relations approaches to the question of how to provide security.

The realist approach, which has existed as a dominant paradigm for a long time, underlies the assumptions that "human is bad in nature" and "the international environment is anarchic". In order to be honest in human nature, it needs a supreme authority that imposes restrictions. As an entity that imposes and implements limitations for people, the state is accepted by the realists as the basic social unit of the international relations system, but the structure of the system is expressed as anarchic because there is no ruling authority on it. In this anarchic environment, inter-state relations are seen as a war of power and interest, which states are constantly attempting to exploit. Providing security in such an environment is only possible by increasing power and capacity. Realists acknowledge that national power consists of quantitative and qualitative elements and emphasizes that military power is the prerequisite for states to maintain their existence by keeping their capacities identical with military power. Thus, by the realist paradigm, which develops a state-oriented perspective by focusing on the phenomenon of war and conflict, with the discourse of "state sovereignty" and "territorial integrity", security is reduced only to the existence of the states and the individual is instrumentalized and considered as one of the state sources in the war process.

According to the liberals, although the international system is anarchic, this situation can be overcome. Wars are not inevitable, it is possible to prevent wars if necessary precautions are taken. In this context, system related errors, not human nature, affect the occurrence of violence, conflict and war. For this reason, it will play an important role in ensuring peace and cooperation by preventing wars, as it includes principles such as order, justice and the rule of law in liberal states, which gives primary importance to individual freedoms and rights, and prevents the wars and internationalization of democracy. In this context, disarmament, democracy development and the development of international law rules are among the discourses frequently emphasized by liberals. It is also thought that the systematically increasing cooperation will eliminate the common security problem of the actors and create a pluralist security community. According to this approach, the best way to combat new security threats is to establish regional and global regimes that will encourage cooperation between states and coordinate the responses of states to new security threats.

The conception of security in Marxism differs from the conception of classical security. This approach presents a picture of the world where the struggle between the capitalist and the working class is at the center, rather than the power and security conflict within or between states, such as armament, conventional threat, armed conflict and war. According to Marxism, when capitalism ends, it will be possible to eliminate all factors that cause war and conflict. Neomarkism, which puts the economic factors placed by Marxism at the center of its analysis, also offers a system-oriented and economy-oriented security perspective. However, unlike liberal theories, emphasis is placed on unilateral dependency rather than interdependence, and is explained by the security dependency model with emphasis on addiction theses.

Although the English School does not have a single approach to security, there are similar statements in different views. Security, which is understood as a normative value, is socially constructed and is not based on fixed and unchanging values. International security / order is the main goal of the international community, but instead of security against others, the concept of security with others is adopted. In addition, considering the fact that there will always be individuals, groups and states that will be out of the rules in the international community, it is stated that the security dilemma can be reduced with the influence of the international community, although the security problem can never be solved.

Social constructivism approach, which was introduced to the literature by Alexander Wendt in the 1990s and as an alternative to current security discussions, reveals the concept of security as a social structure, explaining how security dilemma and security community situations are formed and changed. Accordingly, the security dilemma is defined as the social structure, which consists of the intersubjective understanding that states feel insecure enough to make the worst predictions about other states' intentions and that they explain their interests within the framework of self-sufficiency. The security society is expressed as a social structure based on the common knowledge that states can resolve their disputes without fighting and that there is mutual trust. According to Wendt, when states start arming, the security dilemma emerges when other states see this situation as a threat and get armed. Wendt argues that with the armed state turning to reassuring policies, changes will occur in this structure and states can create a security society. At this point, the issue of security in social constructivism is handled with its intersubjective quality and is made meaningful as a result of mutual construction processes.

Similar to the social constructivism approach, the identity factor is one of the main determinants of security, according to poststructuralists. Accordingly, no identity is given, it is not natural and immutable. Political identities also exist through differences. Political identities can inevitably create contradictions, threats and dangers. Although these identities do not need to be created against others, dominant discourses and actions regarding security and foreign policy today show such a trend. Which events, situations and developments can be classified as dangerous can be realized by interpreting different dimensions. For this reason, since the concepts related to security can not be objective according to poststructuralists, all concepts should be subjected to interpretation and it should be questioned whether what is perceived as an enemy or security threat is actually in accordance with this framework.

The use of critical theory in the field of security began in the 1990s. According to the Abeyrswyth School, individuals are the focus of security. The main goal is to ensure the security of people who have become insecure due to various military, economic, political and social threats in the current world order. Insecurity, on the other hand, is not a natural and immutable situation, but rather a socially constructed situation by people themselves. This process itself is based on a certain world view and discourses. At this point, the most important step for an alternative security theory is to reveal the political theory and worldview on which the concept of security is based. This requires deepening of security rather than extending the traditional definition of security to include issues such as human security, environmental security, economic security and community security beyond the military dimension. According to the Abeyrswyth School, security does not only mean the absence of threats, but also includes "emancipation", which means that future expectations can be secured or removal of things that prevent the realization of requests. Accordingly, the more secure people are from war, poverty and oppression, the more emancipated. As such, security and emancipation form two sides of a coin and one gets meaning with the other.

The feminist understanding of security that emerged in the early 1990s is based on the rejection of the realist approach, the questioning of theoretical discourse, the understanding of the strong relationship between women's daily lives and security, criticism of the state's dominance and acceptance of structural violence. First of all, feminists are suggested to be more effective in the establishment of international peace in terms of women's structure and values. They argue that the world, where women's values are dominant rather than a male-dominated world system, will contribute to peace. In the second approach, gender discrimination is opposed. It is stated that women should also have equal status with men in cases of war and peace. In the third approach, the militarist conception of security is rejected, and the main reason for the wars is the male dominant and military structures.

In the 1990s, security was defined by Charles Glaser, Ole Waever, Barry Buzan and other members of the Copenhagen School as "the ability of states and societies to avoid dangers, defend their independent identity and maintain their functional integrity against other forces". Copenhagen School has contributed to the literature with its sectoral security approach, securitization theory and regional security complex theory. Security areas both form parts of the general security concept and have autonomy that can affect each other. According to Buzan, all states in the world are interdependent on security. However, since the danger and insecurity are more related to proximity, the degree of dependency of states close together differs from those of distant states. In this context, anarchy and geographical distinctions create regional complexes where security dependency is concentrated. As a result of this approach, the emergence of a crisis in one of the security areas in a country will affect the international system, and it is important for states to consider the interests of their neighbors while determining their own policies.

Keywords: International Relations, International Security, Security Approaches, Realism, Liberalism, Copenhagen School, English School.

Öz: Uluslararası ilişkilerde güvenlik konusunda realist paradigma uzun süre hakimiyetini devam ettirmiştir. Uluslararası ilişkiler literatüründeki güvenlik yaklaşımlarının realist paradigmadan- geleneksel güvenlik anlayışından- farklılaşması ise Soğuk Savaş sonrasında başlamıştır. Bu dönemde yaşanan gelişmeler geleneksel güvenlik anlayışını tartışmaya açmıştır. Bu tartışmalar, güvenliğin hem genişlemesini hem de derinleşmesini beraberinde getirmiştir. Ulusal güvenliğin yanı sıra siyasi, iktisadi, toplumsal ve ekolojik konular da güvenlik kapsamında değerlendirilmeye başlamıştır. Bu genişletilmiş güvenlik anlayışı ile birlikte devletler dışında bireyler, milletler, azınlıklar, çevre gibi başka unsurlar da güvenliğin nesnesi haline gelmiştir.

Böylece yalnızca egemenlik ve toprak bütünlüğü risk altında olan değerler olmaktan çıkmış, bunların yanı sıra ulusal birlik, kimlik, eşitlik, sürdürülebilirlik ve hayat kalitesi gibi değerlerin de önemli olduğu vurgulanmıştır. Güvenliğin nesnesinde ve buna bağlı olarak korunacak değerlerde meydana gelen bu çeşitlenme, uluslararası ilişkiler yaklaşımlarının “Güvenlik nasıl sağlanacak?” sorusuna verdiği cevapları da etkilemiştir. Bu bilgiler doğrultusunda bu çalışmada, uluslararası ilişkiler teorilerinin güvenlik yaklaşımları incelenmiştir. Geleneksel güvenlik yaklaşımına ek olarak liberal, Marksist, sosyal inşacılık, postyapısalcı, eleştirel, feminist, İngiliz Okulu, Kopenhag Okulu güvenlik anlayışları araştırma konusu yapılmıştır. Çalışma sonucunda güvenliği sağlama konusunda geleneksel güvenlik anlayışının güç ve kapasite artırımına yaptığı vurgudan farklı olarak, diğer uluslararası ilişkiler yaklaşımlarının işbirliği, ticaret, kimlik ve karşılıklı inşaa süreçleri gibi unsurları ön plana çıkardığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler, Uluslararası Güvenlik, Güvenlik Yaklaşımları, Realizm, Liberalizm, Kopenhag Okulu, İngiliz Okulu.

Giriş

Birinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ilişkilerin akademik bir disiplin olarak ortaya çıkışı ile birlikte güvenlik konusu çalışmaların merkezinde yer almaya başlamıştır. Uluslararası İlişkiler literatüründe güvenlik konusuna ilişkin ortaya çıkan yaklaşımların temeli ise klasik felsefenin Hobbesçu ve Kantçı geleneklerine dayanmaktadır. Bu iki geleneğin yanı sıra uluslararası ilişkiler literatüründe Grotiusçu olarak bilinen yaklaşım da bulunmaktadır. Güvenlik konusu çerçevesinde Hobbesçular şiddet eğilimini ortadan kaldırmanın mümkün olmadığına inanırken, Kantçılar şiddete dayalı çatışmaları sona erdirmenin ve daha barışçıl yaşamının mümkün olduğunu savunmaktadır. Grotiusçu düşünürlere göre ise şiddet ve savaş tamamen yok etmek imkansız olmakla birlikte, savaşın ve şiddetin aşırılıklarının azaltılmasını sağlayacak kural ve normların geliştirilmesi mümkündür.

Güvenliğin nasıl sağlanacağı konusunda Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra idealist yaklaşım destek bulmasına rağmen Soğuk Savaş döneminde realizm ön plana çıkmıştır. Fakat Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte tartışmalar yeniden başlamıştır. Soğuk Savaş’ın son döneminde ve hemen sonrasında yaşanan gelişmeler ile paralel olarak ortaya çıkan bu yaklaşımlar güvenlik konusunun “kim için, ne için, nerede, nereye kadar ve nasıl güvenlik ?” soruları ile genişletilmesinde önemli rol oynamış ve böylece yeni güvenlik yaklaşımları ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma uluslararası ilişkiler yaklaşımlarının güvenlik konusuna ilişkin görüşlerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede geleneksel güvenlik anlayışı ile birlikte Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan yeni güvenlik anlayışları araştırma konusu yapılmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında realizm, liberalizm, Marksizim, İngiliz Okulu, sosyal inşacılık, postyapısalcı, eleştirel, feminist, Kopenhag Okulu güvenlik anlayışlarına yer verilmektedir. Sonuç bölümünde güvenlik anlayışlarının değerlendirilmesi yapılarak çalışma sonlandırılmaktadır.

1. Realist Güvenlik Anlayışı

Güvenlik yaklaşımlarının şekillenmesinde uluslararası ortamın koşulları belirleyici olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra günümüze kadar olan süreçte de “güvenlik” konusu dönemin özellikleri çerçevesinde farklı şekillerde ele alınmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonunda gelişen klasik realist yaklaşımın öncülerinden E. H. Carr ve Morgenthau gibi düşünürlerin fikirlerinin şekillenmesinde M.Ö. 500’lü yıllarda Sun Tzu tarafından yazılan *Savaş Sanatı*, M.Ö. 400’lü yıllarda Thucydides’in *Peloponnesos Savaşları*, Kautilya tarafından kaleme alınan *Arhashastra*, Machiavelli’nin *Prens* ve Thomas Hobbes’un *Leviathan* adlı eserleri etkili olmuştur. Güvenlik kavramını “güvensizlik ortamı” üzerinden tanımlayan bu düşünürler güvenliği ulusal güç, çıkar ve barışın sağlanması bağlamında değerlendirmiştir. Klasik realizmin kurucusu kabul edilen Hobbes’un bu güvenlik anlayışının temelinde “insanın doğası gereği kötü olduğu” ve “uluslararası ortamın anarşik olduğu” varsayımları bulunmaktadır (Hobbes, 1985: 183-188). Bu nedenle insan

doğası gereği dürüst kalabilmek için kendisi için kısıtlamalar getiren bir üst otoriteye ihtiyaç duymaktadır (Carr, 1946: 39-40). İnsanlar için sınırlamalar getiren ve bu kısıtlamaları uygulayan bir varlık olarak devlet, realistlerce uluslararası ilişkiler sisteminin temel aktör olarak kabul edilmekte, ancak devlet üzerinde kural koyucu herhangi bir otorite olmadığı için sistemin yapısı anarşik olarak ifade edilmektedir. Bu anarşik ortamda devletler arası ilişkiler güç ve çıkar savaşı olarak görülmektedir (Şen, 2014: 24). Böyle bir ortamda güvenliğin sağlanması ise yalnızca güç ve kapasiteyi arttırmakla mümkün olmaktadır. Realistler ulusal gücün nicel ve nitel unsurlardan (Morgenthau, 1948) meydana geldiğini kabul etmekte ve devletlerin kapasitelerini askeri güç ile özdeş tutarak devletlerin varlıklarını devam ettirebilmelerinin ön koşulunun askeri güç olduğunu vurgulamaktadır. Böylece savaş ve çatışma olgularına yoğunlaşarak devlet eksenli bir perspektif geliştiren realist paradigma tarafından, “devlet egemenliği” ve “toprak bütünlüğü” söylemi ile güvenlik sadece devletlerin varlığına indirgenmekte ve birey araçsallaştırılarak savaş sürecinde devlet kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir (Morgenthau, 1948). Uluslararası sistemde devletler kendi güvenliğini sağlamaya çalışmakta ve güvenliğini sağlama ihtiyacı ile devletlerin diğer devletler tarafından saldırıya uğrama veya yok edilme endişesi ile güç maksimizasyonuna gitmesi ise diğer devletler tarafından tehdit olarak algılanmasına ve güvenlik ikileminin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Herz, 1950: 157). Bu nedenle sürekli barış tesis edilemese de işbirliği vasıtasıyla diplomatik araçlar kullanılarak savaştan kaçınma olasılığı bulunmaktadır.

Klasik güvenlik anlayışına katkı sağlayan ve doğrudan bir güvenlik kuramı oluşturan neorealizme göre uluslararası aktörlerin davranış şekillerini ve güvenlik durumlarını tayin eden unsur uluslararası sistemdir. Neorealizme göre insan doğasındaki kötü özelliklerden dolayı uluslararası alanda istenmeyen gelişmelerin oluştuğunu ileri sürmek tam olarak gerçeği yansıtmamakta ve savaş gibi yıkıcı olayların arkasında sistemin uyguladığı baskı da bulunmaktadır (Waltz, 1990: 33-34). Ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleri olan uluslararası sistemde (Waltz, 1979: 79-81), devletler sistemin temel aktörleri olarak kabul edilmekle birlikte uluslararası örgütler, çıkar grupları ve bireyler de sistemin bir parçası olarak görülmektedir. Birçok egemen devletin bulunduğu uluslararası alanda ilişkileri düzenleyen zorlayıcı bir hukukun olmaması bu aktörlerin eylemlerini kendi mantık ve istekleri doğrultusunda değerlendirmesine neden olmakta (Waltz, 1959: 159) ve uluslararası politikada kararlar devletler tarafından alınarak uygulanmaktadır. Eşit ve işlev yönünden benzer unsurlar olan devletlerin kararlarını veya eylemlerini düzenleyecek herhangi bir otoritenin olmaması uluslararası ilişkilerde anarşinin var olma sebebini oluşturmaktadır (Waltz, 1959: 160). Yapının anarşik olması ise bireyler, şirketler, devletler ya da herhangi birimin amaçlarını gerçekleştirmede ve güvenliğini sağlamada kendi araçlarına güvenme zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Bu durumda kendini savunma şartı ortaya çıkmakta ve neorealizmde güvenlik bu bağlamda değerlendirilmektedir (Waltz, 1986: 108).

Neorealizmde salt askeri güçten ziyade kapasite temel güvenlik sağlayıcısı olarak görülmektedir. Bir devletin kapasitesi ne kadar büyük olursa kendini koruma gücü, diğerlerine uygulayabileceği tehdit potansiyeli ve caydırıcı gücü o kadar etkili olmaktadır (Walt, 1987: 22). Güç ise bir devletin tüm kapasitesinin birleşimini ifade etmekte ve devlete uluslararası alanda bir yer vererek devletin eylemlerini şekillendirmektedir (Lamy, 2006: 2016). Diğerlerine göre gücünü arttıran ve uygun fırsatı yakalayabileceğini düşünen devlet, uluslararası sistemin gidişatı ile ilgili kuralları değiştirme, nüfuz alanını genişletme ve güç dağılımını yeniden düzenleme girişiminde bulunabilmektedir (Gilpin, 1981: 197). Bu anarşik ortamda diğerlerine karşı kuvvet kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin karar bizzat devletler tarafından verildiğinden devletler arasındaki ilişkilerin doğasında savaş hali bulunmaktadır (Waltz, 1979: 103). Kuvvet kullanımını düzenleyecek herhangi bir otorite olmaması nedeniyle devletler, savaşın yararlarının zararlarından daha fazla olduğunu anladığında savaşı yararlı bir araç olarak görmektedir. Bu nedenle herhangi bir devletin herhangi bir zamanda kuvvet kullanabileceği ihtimali tüm devletleri böyle bir durum karşısında hazırlıklı olmaya zorlamakta ya da geleceklerini askeri olarak kendilerinden güçlü olanlara teslim

etmeye itmektedir. Bu noktada önemli bir güvenlik sorunu olan güvenlik ikilemi ortaya çıkmaktadır. Anarşinin hakim olduğu bu ortamda bir devletin uyguladığı politikaların kendi güvenliğini sağlamak için mi, yoksa saldırgan bir politika izlemek için mi olduğu diğer devletler tarafından tahmin edilemediğinden devletin güvenliğini sağlamak için alınan önlemler de güvenlik tehdidi olarak algılanmaktadır. Böyle bir durumda devletler arasında güç rekabeti devam etmekte ve bu durum devletleri güç birikiminin kısır döngüsüne sürüklemektedir (Herz, 1950: 157-180).

Neorealizm anlayışına göre uluslararası arenadaki savaşların önlenmesini sağlayacak en önemli etken devletlerin mantıklı birer aktör olduklarına ilişkin ön kabuldür. Savaşların net bir kazananının olmayacağı ve tarafların hepsinin bir şekilde yıkıma uğrayacağı görüşü devletleri mantıklı hareket etmeye ve güvenliklerini tehlikeye atacak davranışlardan kaçınmaya sevk etmektedir. Ancak Joseph Grieco'ya göre uluslararası işbirliğinin önünde "aldatma" ve "görelî kazanç" olmak üzere iki önemli engel bulunmaktadır (Grieco, 1988: 485-507). Uluslararası alanda devletlerin birbirlerine koşulsuz bir güvenle yaklaşmalarını beklemek imkansızdır. Bu nedenle de işbirliği çerçevesinde bir araya gelen devletlerin diğerlerinin niyetlerinden emin olmamaları evrensel bir güvenlik yapılanmasının oluşmasını engellemektedir. Ayrıca devletlerin toplu kazançtan ziyade göreceli kazancı ifade eden "kim daha kazançlı çıkacak?" anlayışıyla hareket etmesi de işbirliğinin önünde engel teşkil etmektedir. Bu nedenle devletler arasında uzun süreli barış ya da devletlerin güç mücadelesine girmediği bir ortam yaratmak mümkün değildir. Devletler için güvenliği sağlamanın en iyi yolu daha fazla güç elde etmek için çalışmak ve bir devletin hegemon olarak ortaya çıkışını önlemek amacıyla diğerlerinin gücünü dengeleme yönünde çaba göstermektir (Waltz, 1979; Carr, 1946).

2. Liberal Güvenlik Anlayışı

Kantçı geleneği takip eden ve kökenleri Aydınlanma düşüncesine ve sonrasında gelişen liberalizm akımına dayanan idealizm, etik ve evrensellik, ilerleme ve akılcılık gibi olgulardan hareket etmektedir. Temel aktör olarak birey kabul edilmekte ve devlet-güvenlik anlayışı da bireyin ana unsur olarak konumlandırılması ile oluşturulmaktadır. Bireyler doğası gereği iyi, ilerlemeci ve rasyonel varlıklar olarak kabul edilmektedir (Paine, 2011). John Locke'a göre toplumsal sözleşme (social contract) ile doğa durumunda (state of nature) eşit haklara sahip bulunan ve özgür durumdaki bireyler, haklarını kullanmaları sırasında kendilerini güvende hissetmedikleri için bir araya gelerek devleti kurmaktadır. Bireylerin rızası ile meşruiyet kazanan bu devletin bireylerin yaşamlarını, özgürlüklerini, varlıklarını muhafaza etmek ve hukukun egemenliğini sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır (Locke, 1980: 7-8). Devlet ulusal ve uluslararası düzeyde güvenlik ortamı oluştururken bireysel özgürlükleri korumayı birincil amaç olarak kabul etmektedir. Bu durum liberal düşüncede bir yönetim biçimi olarak demokrasinin liberal amaçlara ulaşılması ile eşleştirilmesini beraberinde getirmektedir. Demokratik Barış Teorisi'nde dünya sisteminde demokratik ülkelerin birbirleriyle savaşmayacağı öngörülmektedir (Russett, 1995). Bu çerçevede Kant, savaşa gitme kararının alınmasında vatandaşların rızasının alınmasının gerekli olduğu bir yapılanmada bireylerin savaşa gitmemeyi tercih etmesini doğal bir seçim olarak kabul etmektedir. Nitekim savaşa katılma tercihinin vatandaşlara bırakıldığı bir yapıda kişiler savaşa girmeyi, savaş nedeniyle oluşacak zararı karşılamayı ve barışın etkilenmesine neden olacak ulusal borcun meydana gelmesini istemeyecektir (Kant, 1970: 93-125). Ayrıca Kant ve Paine'a göre devletlerin kendi güvenliğini arttırmak için silahlanmayı seçmesi diğerleri tarafından tehlike olarak algılanacak ve bu güvensizlik ortamı (spiral model) devletlerin savaşa sürüklenmesine neden olacaktır (Jervis, 2017). Bu nedenle sürdürülebilir barış için diğer devletler için tehdit unsuru oluşturacak kullanıma hazır askeri güç bulundurmamak yerine daimi ordular kaldırılmalı ve sınırlı askeri güce dayanılmalıdır. Bu alana ayrılacak finansman ise eğitim ve sosyal sigorta harcamaları için kullanılmalıdır (Kant, 1991; Paine, 2011).

Liberal düşüncede barışa katkı sağlayacak bir diğer unsur olarak ticari ilişkiler görülmektedir. Paine'a göre ekonomik etkileşim, ulusları birbirleriyle yakınlaştırmada ve çatışmaya

yol açabilecek yanlış anlamaları azaltmada önemli rol oynamaktadır. Ticaret yalnızca zenginlik yaratmakla kalmamakta, aynı zamanda bütün milletler arasındaki menfaat uyumunun anlaşılmasını ve ortaya çıkarılmasını teşvik ederek çatışmaların azalmasına katkıda bulunmaktadır (Paine, 2011). Kant da herhangi bir ahlaki değer varlığı söz konusu olmasa da devletlerin, devlet gücünün dayanağını oluşturan ekonomik gücün çıkarları doğrultusunda barış yanlısı olacaklarını ve arabuluculuk ile savaştan mümkün olduğunca kaçınacaklarını ifade etmektedir (Kant, 1991: 93-130).

Liberal düşünürlere göre uluslararası sistem anarşik olmasına rağmen bu durumu aşılabılır nitelik taşımaktadır. Buna göre savaşlar kaçınılmaz değildir, gerekli önlemler alındığı takdirde savaşların engellenmesi mümkündür. Bu bağlamda şiddet, çatışma ve savaş gibi durumların meydana gelmesinde insan doğası değil sisteme ilişkin hatalar etkili olmaktadır. Bu nedenle birey özgürlüklerine ve haklarına birincil derecede önem veren liberal devletlerdeki düzen; adalet ve hukukun egemenliği gibi ilkelere yer vererek kurumların ve demokrasinin uluslararası seviyede yaygınlaşmasına katkı sağlaması dolayısıyla savaşların önüne geçecek ve barış ve işbirliğinin sağlanmasında önemli rol oynayacaktır. Bu çerçevede güvenliğin sağlanması hususunda silahsızlanma, demokrasinin gelişmesi ve uluslararası hukuk kurallarının geliştirilmesi idealistlerin sıklıkla vurguladığı söylemler arasında yer almaktadır (Dunne, 2011).

1970'lerden sonra Soğuk Savaş döneminin yumuşama sürecine girmesi ile birlikte askeri güvenliğin eski önemini kaybettiğine ilişkin düşünceler yaygınlaşmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte açıkça belirlenebilir tehditlerin ötesinde öngörülemez risk ve tehditlerin oluşması bu hususlarla yapılan mücadelede devletlerin sadece siyasi ve askeri gücünü kullanarak etkili olamayacağı düşüncesini yaygın hale getirmiştir (Nye, 2003: 7-8). Güvenliği sağlamada birlikte çalışmanın, yönetişimin ve kurumların önemli fonksiyonlarının var olduğunu savunan liberal görüşler ön plana çıkmaya başlamıştır. Liberal kurumsalcılık yaklaşımına 1950'li yıllara dayanan entegrasyon kuramları çerçevesinde David Mitrany'nin fonksiyonalizm ve Ernest B. Haas'ın yeni fonksiyonculuk kuramlarıyla 1970'li yıllarda ortaya çıkan pluralizm ve transnasyonalizm yaklaşımları katkıda bulunmuştur (Deutsch, 2015). Fonksiyonalizm, güvenliğin sağlanmasında aktörler arasındaki işbirliğine ve karşılıklı bağımlılık olgusuna vurgu yapmaktadır. Karşılıklı bağımlılık ve farklı alanlarda yürütülen işbirliğinin sonucunda ortaya çıkan güven hissi ile aktörlerin ortak kimlik inşa etme çabalarının etkileşimi arttıracak ve güvenlik topluluklarına dönüşmede etkili olacağı ifade edilmektedir. Böylece devletler arasındaki bu etkileşim konu ve kapsam açısından ne kadar geniş tutulursa barış için ortak güvenin inşa edilmesi de o kadar kolay olmaktadır (Mitrany, 1994: 77-99). Bu görüş doğrultusunda neofonksiyonalizm tarafından "spillover modeli" ileri sürülmektedir (Lindberg, 1994: 106-107). Bu modelde ortak menfaat alanları çerçevesinde aktörlerin başlangıçta ekonomik ve teknik unsurları kullanarak oluşturduğu ortak yapılanmanın zamanla genişleyerek başka alanları da içine alacağı ve nihayetinde siyasi alanı kapsayacağı ifade edilmektedir. Böylece sistemli bir şekilde artan işbirliğinin aktörlerin ortak güvenlik sorunlarını ortadan kaldıracağı ve çoğulcu bir güvenlik topluluğu yaratacağı düşünülmektedir (Haas, 1953: 366-392). Transnasyonalist kuramcılar ise güvenliğin sağlanması hususunda fonksiyonalist düşünürler gibi karşılıklı bağımlılık olgusuna vurgu yapmakta, ancak daha çok karmaşık karşılıklı bağımlılığı gündeme getirmektedir. Onlara göre küresel sistem "örümcek ağı" (Burton, 1972: 35) gibi çeşitli aktörler arasında farklı boyutlardaki karmaşık etkileşim bağıntılarından oluşmaktadır. Bu nedenle güvenliğin sağlanmasında devletler ve devletlerin birbiriyle sürdürdükleri etkileşim yetersiz kalmaktadır. Bir tehdidin bertaraf edilebilmesi için tek bir aktör yetersiz kalabilmekte, güvenliğin tekrar sağlanabilmesi için aktörlerin işbirliği içerisinde hareket etmesi gerekmektedir.

1970'li yıllarda J. Nye ve Robert O. Keohane tarafından entegrasyon kuramları ve ulusötesi yaklaşımların önermeleri geliştirilerek neoliberal yaklaşım ortaya konmuştur. Bu yaklaşıma göre uluslararası sistemin yapısı anarşiktir ve devletler temel aktör olarak kabul edilmektedir. Bu anarşik yapı içerisinde devletler diğer devletlerin iç işleyişlerine, ticaret politikalarına, amaçlarına ve askeri

kapasitelerine ilişkin bilgiye sahip değildir, dolayısıyla devletler için belirsiz bir ortam hakimdir. Fakat bu durum devletlerin ilişkilerini güce ve tehdide dayalı olarak yürütmelerini gerektirmemekte, kendi çıkarlarının peşinden giden devletler “mutlak kazanç” sağlayacakları düşüncesi ile başka devletlerle ortak kurumlara katılarak işbirliği içerisine girmektedir. Organizasyonlar, bürokratik kurumlar, sözleşmeler, antlaşmalar ve devletler tarafından bağlayıcılığı kabul edilen yazılı olmayan uygulamalar (Lamy, 2011: 213-214) anarşi ortamının belirsizliğini yumuşatarak ve üye devletler arasında belirli kural ve standartlar inşa ederek devletlerin politikalarını uyumlaştırmak vasıtasıyla işbirliğine katkıda bulunmaktadır. Ancak güvenliğin sağlanması için yalnızca devletlerin işbirliği içinde olması yeterli değildir. Devletler arasındaki karmaşık bağımlılık olgusu (complex interdependence) nedeniyle uluslararası sistemde güvenliğin sağlanmasında devletlerin yanı sıra uluslararası örgütler, ulus aşırı gruplar ve çok uluslu şirketler de önemli aktörler haline gelmiştir (Keohane vd., 2001). Devletler, bölgesel ve uluslararası güvenliği tehdit eden terörizm, kitle imha silahlarının yaygınlaşması, iç savaş, uyuşturucu kaçakçılığı ve salgın hastalıklar gibi yeni konularla yalnız başlarına etkin bir şekilde mücadele edemeyeceklerinin farkına varmıştır. Bu yaklaşıma göre yeni güvenlik tehditleri ile en iyi mücadele yöntemi devletler arasında işbirliğini teşvik edecek ve devletlerin yeni güvenlik tehditlerine verecek cevapları koordine edecek bölgesel ve küresel rejimlerin oluşturulmasıdır (Lamy, 2011: 213).

3. Marksist Güvenlik Anlayışı

1960 ve 1970’li yıllarda Kantçı geleneği takip eden yaklaşımların yanı sıra Marksizmin savlarından etkilenen Neomarksist kuramlar da ortaya çıkmıştır. Marksizmde güvenlik anlayışı klasik güvenlik anlayışından farklılık göstermektedir. Bu yaklaşımda devleti merkeze koyan ve silahlanma, konvansiyonel tehdit, silahlı çatışma ve savaş gibi devletler içindeki veya arasındaki güç ve güvenlik çatışması yerine kapitalist ve işçi sınıfı arasındaki mücadelenin merkezde olduğu bir dünya perspektifi sunulmaktadır (Gallie, 1978: 68). Marx’a göre sistemin temelinde sosyal çatışmalar yatmaktadır, proleterya ve burjuvazi arasında fiziksel anlamda olmasa da siyasi anlamda bir savaş devam etmektedir. Nihayetinde bu savaşta proleterya burjuvaziyi kendi silahları ile vuracak, çalışma koşullarının iyileşmesi yönünde sağladıkları kazanımlar ile onları yıpratmak ve koşullar olgunlaştığında onları ortadan kaldırmak suretiyle sınıfsız ya da sınıf çatışmasının mevcut olmadığı bir senteze yol açarak devrimi gerçekleştirecek ve böylece tarih sona erecektir (Taylor, 1967: 9). Başka bir deyişle Marksizme göre ancak kapitalizm sona erdiğinde savaşa ve çatışmaya neden olan tüm etmenlerin ortadan kalkması mümkün olacaktır. Çünkü kapitalist ekonominin yayılması ve kapitalist ilişkilerin şekillenmesi amacıyla burjuvazi tarafından “savaş” önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Savaşın aynı zamanda üretim güçlerini değiştiren ve sosyal yapıları yeniden düzenleyen bir faktör olması hem içerideki sosyal rahatsızlığı gidermek hem de kolonilerde istenilen kapitalist gelişimi sağlamak amacıyla sıklıkla kullanılmasına neden olmaktadır (Marx, 1982: 931). Bu nedenle Marksizm uluslararası sistemde kapitalizm devam ettiği sürece kalıcı barışın olmayacağını savunmaktadır.

Marksizmin alt yapıya yerleştirdiği ekonomik faktörleri analizinin merkezine koyan Neomarksizm de sistem düzeyinde ve ekonomi eksenli güvenlik perspektifi sunmaktadır. Ancak liberal kuramlardan farklı olarak karşılıklı bağımlılık yerine tek taraflı bağımlılığa vurgu yapmakta, bağımlılık tezleri üzerinde durarak güvenliği bağımlılık modeliyle açıklamaktadır (Herath, 2008: 820). Buna göre sömürgecilik döneminde ortaya çıkan üretim yapısının sonucu olan tek yönlü bağımlılık sömürgecilik sonrasında uluslararası ticaret sayesinde devam etmektedir. Neomarksist teorisyenler kapitalizmin kriz ve çatışma üreten bir sistem olduğu fikrini benimsemekte ve ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile güvenli bir yer olup olmama durumlarını uluslararası sisteme hakim olan kapitalist düzenin sonucu olarak görmektedir. Marksizmin sınıf mücadelesi (burjuva-proleterya) ve eşitsizlikler üzerine kurduğu güvenlik sorunsalı, Neomarksistler tarafından uluslararası sistemdeki merkez-çevre arasındaki çatışma ekseninde tekrar kurgulanmakta (Yergin, 2002: 235) ve sisteme

ilişkin okumalar “merkez-çevre”, “metropol-uydu”, “gelişmiş-az gelişmiş” ve “üçüncü dünya” kavramsallaştırmaları ile yapılmaktadır (Wallerstein, 1973: 1-26; 1976: 461-483).

Neomarksist kuramcılardan Wallerstein’in “Dünya Sistemi” (Wallerstein, 1976) kuramlarında ortaya koyduğu ekonomik güvenlik modeline göre az gelişmişliğin sonucunda ortaya çıkan güvensizliğin temel kaynağı kapitalizmin doğasında bulunmaktadır. Bu anlayışa göre kapitalist sistemin özünde yayılmacılık vardır ve merkez varlığını devam ettirebilmek amacıyla pazar arayışını sürdürmektedir. Çevre, yarı çevre ve merkez ülkelerinden oluşan bir iş bölümü mevcuttur ve merkez kendi ekonomisinin gereklilikleri çerçevesinde kendi çevre ve yarı çevresinin ekonomik ve siyasi yapısını şekillendirmektedir. Böylece çevrenin merkeze bağlı olduğu bu ilişki modelinde Kuzey ile Güney arasındaki gerilim zaman içinde yerleşmekte ve yapısal krize neden olmaktadır. Wallerstein’a göre Soğuk Savaş’ın bitişiyle de kapitalizm nihai zafere ulaşmamıştır, aksine kendini devam ettiremeyerek derin bir yapısal kriz içerisine girmiştir. Bu kriz, yeni bir krizi de beraberinde getirmiş, geçmiş dönemde kapitalizmden yararlanma fırsatı bulan çevrenin bundan yoksun kalması merkez-çevre arasındaki farkı daha da arttırmıştır. Güvenlik ve ekonomik refah elde etme amacıyla yapılan göçler neticesinde merkez içinde bir çevrenin oluşması taraflar arasındaki çatışmayı daha görünür hale getirmiş ve bu yeni krizin toplumsal güvenlik düzeyinde de etkilerinin olabileceği belirtilmiştir (Wallerstein, 1976).

4. İngiliz Okulu Güvenlik Anlayışı

Grotiusçu geleneği takip eden İngiliz Okulu’nun çalışmalarının merkezinde uluslararası toplum kavramı yer almaktadır. Uluslararası ilişkilerin anarşik yapısı içinde varlığını sürdüren uluslararası toplumun oluşturulmasında ise işbirliği, ortak değer ve çıkarlar önemli rol oynamaktadır. Bir başka deyişle uluslararası toplum, içinde yaşayan devletler tarafından şekillendirilmektedir (Linklater, 2005: 127). Bu yapı içerisinde egemen devletler belli amaçlardan ötürü birbirleriyle bağlı olduklarının farkındadır ve devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için uluslararası toplum içinde bir arada yaşamının gerektirdiği güvenlik, ahde vefa ve egemenlik değerlerine saygı gösterme yükümlülüğü bulunmaktadır (Bull, 2002: 4-19).

Güvenlik konusu İngiliz Okulu’nun erken dönem çalışmalarında ayrıca ele alınmamış, toplumun temel amaçlarından biri olarak güvenliğin uluslararası toplumun kurulmasıyla kendiliğinden sağlanacağı varsayılmıştır. İlerleyen dönemlerde çoğulcu ve dayanışmacı uluslararası toplum yaklaşımlarıyla birlikte kimin/neyin güvenliği ve güvenliğin nasıl sağlanacağı gibi konular gündeme gelmiştir. Çoğulcular¹ devlet merkezci ve düzen odaklı bir tutumla egemenliğe saygı ve müdahale etmeme ilkelerine her koşulda sıkı sıkıya bağlı bir yaklaşım sergilemiştir. Çoğulculara göre uluslararası toplumda devlet egemenliği esastır. Buna bağlı olarak egemenlik bütün devletlere tanınmakta ve garanti altına alınmaktadır. Herhangi bir devletin egemenliğine yönelik hiçbir müdahale hoş görülmemektedir (Buzan, 2004: 46). Devlet anarşik yapı altında düzeni sağlayacak tek kurumdur, devletin egemenliğine yapılacak bir müdahale, düzen bozup uluslararası toplumun Hobbesçu bir doğa devletine sürüklenmesine neden olacaktır (Wight, 1966: 102-103). Bu nedenle insani müdahale gibi devletin egemenliğini kısıtlayacak durumlara izin verilmemeli, yalnızca bir devlet içindeki insan hakları ihlalleri komşularının güvenliğini tehdit ettiği zaman çoğulcu toplumun bir ya da birkaç üyesi tarafından o devlete karşı güç kullanabilme imkanı tanınmalıdır (Dunne, 1998: 11). Buna karşın dayanışmacılar² ise devleti bireyleri korumakla mükellef bir aracı kurum olarak görerek devleti oluşturan birey haklarına eğilmekte, adalet ve refah kavramlarını vurgulayarak insan hakları ihlali gibi durumlarda müdahale etmeme ilkesinin askıya alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre temelde her devlet kendi vatandaşlarının güvenliğinden sorumlu olmakla birlikte, ancak devletler bireylerin haklarını korumakta yetersiz kaldıklarında devletlerin yapay sınırları insan

¹ Hedley Bull, Robert Jackson ve James Mayall İngiliz Okulu’nun çoğulcu kanadının önde gelen isimleridir.

² John Vincent, Tim Dunne ve Nicholas Wheeler İngiliz Okulu’nun dayanışmacı kanadının önde gelen isimlerindendir.

haklarının korunmasında engelleyici bir rol oynamayacak ve insani müdahale gerekli hale gelecektir (Buzan, 2009: 47).

İngiliz Okulu'nun güvenliğe ilişkin tek bir yaklaşımı olmamakla birlikte farklı görüşlerde benzer söylemler yer almaktadır. Normatif bir değer olarak anlaşılan güvenlik, sosyal olarak inşa edilmekte ve sabit ve değişmez değerlere dayanmamaktadır (Bellamy vd., 2004: 312). Uluslararası güvenlik/düzen uluslararası toplumun temel hedefini oluşturmakta (Bull, 1966: 50), ancak diğerlerine karşı güvenlik (security against others) yerine diğerleriyle birlikte güvenlik (security with others) anlayışı benimsenmektedir (Booth vd., 2008: 40). Ayrıca uluslararası toplumda her zaman kuralların dışına çıkacak birey, grup ve devletlerin olacağı dikkate alınarak güvenlik probleminin hiçbir zaman tam olarak çözülemeyeceği kabul edilmekle birlikte, uluslararası toplumun etkisiyle güvenlik ikileminin azaltılabileceği ifade edilmektedir (Jackson, 2000: 186-190).

İngiliz Okulu'nun uluslararası güvenlik denildiğinde yalnızca devletler arası ilişkileri ifade eden, dar ve devleti temel alan güvenlik yaklaşımına 1969-1976 yılları arasında yaşanan yumuşama dönemi ile birlikte ekonomi ve insan hakları gibi konular da bir ölçüde dahil olmaya başlamıştır. Soğuk Savaş sonrasında ise sistemin çok kutupluluğa evrilmesi ve devlet temelli güvenlik yaklaşımının birçok soruna cevap verememesi üzerine güvenlik çalışmalarının genişletilmesi gerektiği görüşü yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Güvenliğin genişlemesine ve derinleşmesine paralel olarak klasik güvenlik paradigmasını sorgulayan yaklaşımların yanı sıra güvenliğe ilişkin yeni tezler ortaya koyan alternatif güvenlik çalışmaları ortaya çıkmıştır.

Tablo 1: Genişletilmiş Güvenlik Kavramları

Güvenlik Kavramları	Gösterilen (Kimin Güvenliği?)	Risk Altındaki Değer (Neyin Güvenliği?)	Tehdit Kaynağı/Kaynakları (Kimden/Neden Korunma?)
Ulusal Güvenlik (Siyasi, Askeri Boyut)	Devlet	Egemenlik, Toprak Bütünlüğü	Diğer Devlet, Terörizm, (Devlet Dışı Aktörler)
Toplumsal Güvenlik Boyutu	Milletler, Toplumsal Gruplar	Ulusal Birlik, Kimlik	(Devletler) Milletler, Göçmenler, Yabancı Kültürler
İnsan Güvenliği	Bireyler, İnsanlık	Beka, Hayat kalitesi	Devlet, Küreselleşme, Küresel Çevre Sorunları (GEC), Doğa, Terörizm
Çevresel Güvenlik Boyutu	Ekosistem	Sürdürülebilirlik	İnsanlık
Cinsiyet Güvenliği	Cinsiyet İlişkileri, Yerli Halk, Azınlıklar	Eşitlik, Dayanışma	Kimlik, Ataerkillik, Totaliter/Ertekelci Kurumlar (Hükümetler, Dinler, Elitler, Kültür), Hoşgörüsüzlük

Kaynak: Hans Günter Brauch, 2008: 11.

5. Sosyal İnşacılık Güvenlik Yaklaşımı

Sosyal inşacılık kavramı Alexander Wendt tarafından 1990'lı yıllarda literatüre girmiş ve mevcut güvenlik tartışmalarına alternatif olarak ortaya çıkmıştır (Wendt, 1999: 39-40). Sosyal inşacılık yaklaşımını genel olarak “amil-yapı” ve “kimlik-çıkar” olmak üzere iki tür ilişki biçimi üzerinden açıklayan Wendt'e göre amil ve yapı kavramları arasında bir belirleyicilik ve öncüllük durumu bulunmamakta, bu iki kavram birbirlerini karşılıklı olarak sosyal süreçler neticesinde inşa

etmektedir (Wendt, 1987: 357). Yapı yalnızca maddi kapasiteden oluşmamakta, sosyal unsurları da içinde bulundurmaktadır. Buna göre yapı içerisinde ortak bilgi, anlayış, beklenti (shared knowledge/understanding/expectation) maddi kaynaklar (material resources) ve uygulamalar (practices) birlikte yer almaktadır (Wendt, 1995: 73). Amil de özneler arası inşa süreçleri neticesinde şekillenmektedir. Wendt kimliği, amillerin motivasyonel ve davranışsal yönelimlerini meydana getiren öge olarak tanımlamak ve amillerin kendilerini anlamalarına dayandırmaktadır. Ancak bu anlayış “öteki” amillerin de benzer anlayışı yansıtır yansıtmamasıyla bağlantılı olduğu için özneler arası bir niteliği bulunmaktadır (Wendt, 1999: 224).

Wendt, amil-yapı ilişkisinde amil rolünü devlete vermektedir. Gücü elinde bulundurması ve şiddet kullanma meşruiyetine sahip olması nedeniyle devlet temel analiz birimi olarak kabul edilmekte ve her türlü sosyal ilişkinin somutlaşarak uluslararası siyasette kendisine yer bulduğu bir platform olarak görülmektedir (Wendt, 1999: 8-9). Amillerin uluslararası sistemdeki davranışlarını şekillendiren unsurların başında kimlikler bulunmaktadır. Devletleri uyumsuzluğa ya da anlaşmaya sevk eden temel öge kimliklerdir ve devletler arası güven ilişkilerinin tesisinde de önemli rol oynamaktadır. Bir başka deyişle devletlerin diğerlerini dost ya da düşman ülke olarak sınıflandırmasında kimlik temel değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir devletin diğerini tehlike olarak görmesi ya da görmemesi kendi kimlik tanımı üzerinden geliştirdiği öteki anlayışına bağlı olarak değişmektedir.

Wendt, sosyal inşacılık yaklaşımının güvenlik konseptini birer sosyal yapı olarak gördüğü “güvenlik ikilemi” (security dilemma) ve “güvenlik toplumu” (security community) durumlarının nasıl oluştuğunu ve değiştiğini açıklayarak ortaya koymaktadır. Buna göre güvenlik ikilemi, devletlerin diğer devletlerin niyetleri hakkında en kötü tahminlerde bulunacakları derecede güvensiz hissettikleri ve menfaatlerini kendi kendilerine yetebilme çerçevesinde açıkladıkları özneler arası anlayıştan meydana gelen sosyal yapı olarak tanımlanırken; güvenlik toplumu, devletlerin uyumsuzluklarını savaşımadan giderebildikleri ve karşılıklı güvenin olduğu ortak bilgisi üzerine kurulan bir sosyal yapı olarak ifade edilmektedir. Wendt’e göre devletlerin silahlanmaya başladığı durumlarda diğer devletlerin bu durumu bir tehdit olarak görmeleri ve onların da silahlanmaya başlamaları ile “güvenlik ikilemi” ortaya çıkarken; silahlanan devletin yeniden güven verici politikalara yönelmesi ile bu yapı üzerinde değişikliklerin yaşanacağını ve devletlerin “güvenlik toplumu” oluşturabileceklerini savunmaktadır. Bu noktada sosyal inşacılıkta güvenlik meselesi özneler arası niteliği ile ele alınmakta ve karşılıklı inşa süreçleri neticesinde anlamlandırılmaktadır (Wendt, 1995: 73).

6. Postyapısalcı Güvenlik Anlayışı

Sosyal inşacılık yaklaşımına benzer şekilde postyapısalcılara göre de kimlik unsuru güvenliğin temel belirleyicilerinden biri olmaktadır. Buna göre hiçbir kimlik doğal değildir ve değişmez nitelik taşımamaktadır. Siyasi kimlikler de “biz ve öteki” farklılığı üzerinden var olmaktadır. Bu nedenle bu tür kimlikler de kaçınılmaz olarak beraberinde karşıtlıklar, tehditler ve tehlikeler oluşturmaktadır. Böylece öteki olarak kimliklendirme, ötekiyi etkisizleştirme ve güçsüzleştirme ve ötekinin gerekli bir tehdit ya da tehlike haline gelmesi önemli bir konu haline gelmektedir. Bu kimliklerin diğerlerine karşı oluşturulması zorunlu olmamasına rağmen günümüzde güvenlik ve dış politikaya ilişkin yaygın söylem ve eylemlerde böyle bir eğilim görülmektedir (Devetak, 2005: 178). Ayrıca risk, tehlike ve tehdit ile ilgili algıların oluşmasında yorumlama da belirleyici rol oynamaktadır. Hangi olayların, durumların ve gelişmelerin tehlikeli olarak sınıflandırılacağı farklı boyutların yorumlanmasıyla gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle postyapısalcılara göre güvenlik ve güvenlik ile ilgili kavramlar nesnel olmadığından bütün kavramlar yorumlama işlemine tabi tutulmalı ve bugün düşman olarak görülen ya da güvenlik tehdidi olarak algılanan unsurların bu çerçeve ile tam olarak uyumlu olup olmadığı sorgulanmalıdır.

7. Eleştirel Güvenlik Anlayışı/Aberystwyth Ekolü

1980'lerin ortalarından itibaren Uluslararası İlişkiler disiplinine giriş yapan eleştirel teori, temelde her kavram ve teorinin doğallığını sorgulayarak tarihsel bir perspektif içerisinde hakim sosyo-ekonomik ve siyasi yapının etkilerini inceleyerek toplumsal ilişkilerin ve güç ilişkilerinin nasıl meydana geldiğini, kime hizmet ettiğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu hususta kuramın odağında Robert Cox'un 1981 yılında yayınladığı makalesinde "problem çözücü teori" olarak adlandırdığı neorealizm ve neoliberalizmin sınırlandırılmış (Cox, 1981: 126-155) kavramları üzerine kurguladığı tek tip dünya anlayışı ile diğer durumlara hükmetmesi bulunmaktadır (Ashley, 1981: 204-205). Mevcut sistemin doğal ya da sabit olmadığı gösterilerek değişim olanakları araştırılmakta ve toplumsal ilişkilerin ve güç ilişkilerinin nasıl meydana geldiği ve kime hizmet ettiği ortaya koyulmaya çalışılmaktadır (Cox, 1981: 126-155).

Eleştirel teorinin, güvenlik alanına ilişkin kullanılması 1990'lardan itibaren başlamıştır. Ken Booth'un öncülüğünü yaptığı "Eleştirel Güvenlik Çalışmaları (EGÇ)/Aberystwyth Ekolü" Frankfurt Okulu'nun geliştirdiği eleştirel teoriye dayanmaktadır (Jones, 1999). Booth, Cox'un yapmış olduğu ayırmadan yola çıkarak "problem çözücü" teorilerin güvenlik anlayışımızı nasıl şekillendirdiğini ve doğallaştırdığını ortaya koyduktan sonra eleştirel teori içerisinden güvenliğin nasıl kavramsallaştırılacağı üzerinde durmuştur. Booth'a göre, "eleştirel" ifadesi, "kozmpolitan, ilerici, özgürleştirici, postpozitivist, post marksist, insan imkanlarına açık, Aydınlanmadan esinlenmiş ve epistemolojik yönden bilinçli" anlamlarına gelmektedir. Bu bağlamda Aberystwyth Ekolü'nün üç temel ilkesi bulunmaktadır: Güvenliğin temel nesnesi olarak bireyi almak, güvenliği derinleştirmek veya onun türetilmiş bir kavram olduğunu kabul etmek, güvenliği özgürleşmeye bağlamaktır (Booth, 2005: 42).

Aberystwyth Ekolü'ne göre güvenliğin odak noktasını bireyler oluşturmaktadır. Temel hedef mevcut dünya düzeninde çeşitli askeri, ekonomik, siyasi ve toplumsal tehditler nedeniyle güvensiz duruma düşen insanların güvenliğini sağlamaktır (Buzan vd., 2006: 206). Güvensizlik ise doğal, sabit ve değişmez bir durum değil, aksine insanların kendileri tarafından sosyal olarak inşa edilen bir durumdur. Bu inşa sürecinin kendisi ise belirli bir dünya görüşüne ve söylemlere dayanmaktadır. Bu noktada alternatif bir güvenlik teorisi için atılacak en önemli adım güvenlik kavramının dayandığı siyasi teoriyi, dünya görüşünü/varsayımları açığa çıkarmaktır. Bu ise geleneksel güvenlik tanımının askeri boyut ötesinde insan güvenliği, çevre güvenliği, ekonomi güvenliği ve toplum güvenliği gibi konuları içerecek şekilde genişlemesinden ziyade (Booth, 1994: 210) güvenliğin derinleşmesini gerektirmektedir. Booth'a göre "derinleşme" güvenliği türetilmiş bir kavram olarak görerek güvenlik ile ilişkilendirilen farklı tutum ve davranışların belirli siyasi teorilere dayandığını ortaya çıkarmaktır. Buna göre güvenlik anlayışımız dünya politikası (birimler, yapılar, süreçler) hakkındaki varsayımlarımızdan meydana gelmekte, bir başka deyişle güvenlik anlayışını bireylerin ve toplumun sahip olduğu siyasi bakış ve felsefi dünya görüşü şekillendirmektedir (Booth, 2007: 150). Aberystwyth Ekolü'ne göre güvenlik "yalnızca tehdit yokluğunu ifade etmemekte, geleceğe ilişkin beklentilerin güvence altına alınabilmesini veya isteklerin gerçekleşmesine engel olan şeylerin kaldırılmasını ifade eden 'özgürleşmeyi' de içinde barındırmaktadır (Booth, 1994). Başka bir deyişle insanların refahı, yani askeri ve askeri olmayan tehditlerden özgür olma halleri güvenlik gündeminin merkezinde bulunmalıdır. Buna göre insanlar savaş, yoksulluk ve baskıdan ne kadar güvende olursa o kadar özgürleşmiş olacaktır (Peoples vd., 2010: 25). Bu haliyle güvenlik ve özgürleşme bir madalyonun iki yüzünü oluşturmakta ve biri diğeri ile anlam kazanmaktadır. Ayrıca Booth'a göre bir bireyin özgürlüğünü, aynı zamanda güvenliğini diğer bireylerin özgürlüğünden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bu noktada ulusal güvenlik konusunda olduğu kadar uluslararası güvenlik hususunda da güvenlik ve özgürlük arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır (Booth, 1994). Nitekim bireyler düzeyinde ulaşılabilecek özgürleşme kolektif güvenliğe ilişkin olumlu sonuçları da beraberinde getirecektir (Buzan vd., 2009: 206).

8. Feminist Güvenlik Anlayışı

Uluslararası ilişkiler alanında 1990'lı yılların başında ortaya çıkan feminist güvenlik anlayışı, realist yaklaşımın reddedilmesine, teorik söylemin sorgulanmasına, kadınların günlük yaşantıları ile güvenlik arasındaki kuvvetli ilişkinin anlaşılmasına, devletin baskın olduğu görüşünün eleştirisine ve yapısal şiddetin kabulüne dayanmaktadır. Feminist düşünürlere göre güvenliğin tanımında çoğunlukla askeri terimlerin kullanılması erkeği merkeze koyan bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bakış açısı çerçevesinde geleneksel uluslararası güvenlik anlayışı da egemen- ulus devletler tarafından inşa edilen sistemdeki savaş ve barış gibi askeri alana ilişkin stratejik konuları kapsamaktadır. Ancak Burguières'e (1990) göre bu konulara feminist perspektif çerçevesinden üç farklı yaklaşım geliştirilebilmektedir. İlk olarak, kadının yapısı ve sahip olduğu değerleri itibarıyla uluslararası barışın tesisinde daha etkili olacağı ileri sürülmektedirler. Erkek egemen bir dünya sisteminden ziyade kadına ait değerlerin baskın olduğu dünyanın barışa katkı sağlayacağı savunulmaktadır. İkinci yaklaşımda, cinsiyet ayırımına karşı çıkılmaktadır. Savaş ve barışa ilişkin durumlarda kadınların da erkeklerle eşit statüye sahip olması gerektiği belirtilmektedir. Üçüncü yaklaşımda ise militarist güvenlik anlayışı reddedilerek savaşların asıl sebebi olarak erkek egemen yapılar ile askeri yapılar görülmektedir (Blanchard, 2003: 1289-1312).

Kadınlar ile erkeklerin farklı özelliklere sahip olduğunu savunan feminist görüşlere göre kadınların kavrama yetileri, tecrübeleri, hassasiyetleri ve değerleri insan hayatı için önemli ve gereklidir (Goldstein, 1999: 121). Çünkü ciddi tehlikeler ile karşı karşıya kalındığında kadınlar şiddete başvurmayan araçlara yönelmekte ve sorunun çözümünde barışçıl yöntem ve stratejileri kullanmaktadır. Daha kapsamlı ve esnek yapıları bulunan alt düzeylerdeki kuruluşlarda yer almaları dolayısıyla kadınlar birlikte çalışmaya, anlaşmaya ve taviz vermeye daha yatkın olmaktadır. Bu nitelikleri kadınların savaş esnasında taraflar arasında iletişimi sağlama ve barış yapıcı örgütlerde aktif olarak bulunma olanaklarını arttırmaktadır (Rabrenovic vd., 2001: 46). Feministler için önemli olan şey de savaşa ilişkin bir durum söz konusu olduğunda herkesi ilgilendiren kararların verilmesinde kadınların da aktif olarak yer almasıdır. Ancak Tickner'a göre günümüzde çatışmalardan kadınlar da erkekler kadar etkilenmesine rağmen kadınlara güvenlik literatüründe daha az rastlanmaktadır. Uluslararası ilişkiler pratiğinde çok önemli olmalarına rağmen güvenlik yapısındaki cinsiyetleştirme nedeniyle kadınlar uluslararası ilişkilerden geleneksel olarak dışlanmaktadır (Buzan vd., 2004: 126; Tickner, 1992: 47). Bu nedenle de feminist düşünürlere göre daha farklı uluslararası güvenlik görüşünün ortaya çıkması için cinsiyet konusu güvenlik konuları içerisinde açık bir şekilde ele alınmalıdır.

10. Kopenhag Okulu Güvenlik Anlayışı

1990'larda Charles Glaser, Ole Wæver, Barry Buzan ve Kopenhag Okulu'nun diğer üyeleri tarafından güvenlik *"devletlerin ve toplumların tehlikelerden kaçınma, bağımsız kimliklerini savunma ve diğer güçler karşısında işlevsel bütünlüklerini muhafaza etme kabiliyetleri"* şeklinde tanımlanmıştır (Buzan, 1991: 433). Okul; sektörel güvenlik yaklaşımı, güvenlikleştirme/güvenlik dışılaştırma teorisi ve bölgesel güvenlik kompleksi teorisi ile literatüre katkı sağlamıştır. Buzan, devletin baskın birim olduğunu ve ulusal güvenliğin birincil öneme sahip olduğunu savunmakla birlikte, yalnızca devletlerarası ilişkilere ve askeri çatışmalara odaklanmanın kısıtlayıcı rol oynadığını ve diğer aktörlerin göz ardı edilmesini beraberinde getirdiğini ifade etmiştir (Buzan vd., 2009: 255). 1983'te yayınlanan *"People, States, Fear"* eserinde de Buzan, askeri konularla birlikte siyasi, iktisadi, toplumsal ve ekolojik konuları da güvenlik kapsamında değerlendirerek "genişletilmiş güvenlik" anlayışını ortaya koymuştur. Buzan'a göre siyasi güvenlik; devletlerin, hükümet sistemlerinin ve onları meşrulaştıran ideolojilerin örgütsel istikrarı ile ilgilidir (Buzan, 1991: 439-441). Askeri güvenlik; devletlerin saldırı ve savunma kabiliyetleri ile devletlerin birbirleri ile ilgili sahip oldukları algıların toplamından oluşmaktadır (Buzan, 1991: 433). İktisadi güvenlik; devletlerin güçlerini ve refahlarını arttırabilmesi için gerekli olan mali kaynaklara ve pazarlara

ulaşabilmelerini ifade etmektedir. Toplumsal güvenlik; geleneklerin, dillerin, kültürlerin ve dini ve ulusal kimliklerin makul şartlar altında korunması, geliştirilmesi ve yeniden üretilmesi ile ilgilidir. Son olarak çevresel güvenlik ise yaşanabilir bir çevrenin tehdit ve tehditlerden korunması üzerinde durmaktadır (Buzan, 1991: 446-450).

Güvenlik alanları hem genel güvenlik anlayışının parçalarını oluşturmakta hem de birbirini etkileyebilen özerkliğe sahip bulunmaktadır. Buzan'a göre dünyadaki bütün devletler güvenlik konusunda birbiriyle bağımlıdır. Ancak tehlike ve güvensizlik coğrafi yakınlık ile daha ilişkili olduğundan birbirine yakın devletlerin bağımlılık dereceleri uzak devletlerinkinden farklı olmaktadır. *"Bu bağlamda anarşi ve coğrafi ayrımlar güvenlik bağımlılığının yoğunlaştığı bölgesel kompleksler meydana getirmektedir"* (Buzan vd., 2003: 46). Bu yaklaşım çerçevesinde de bir ülkede güvenlik alanlarından birinde bir kriz ortaya çıkması uluslararası sistemi de etkileyeceğinden, devletlerin kendi politikalarını belirlerken komşularının çıkarlarını dikkate almaları önemli olmaktadır.

Güvenikleştirme/Güvenlik dışılaştırma teorisi Kopenhag Okulu öncülerinden Ole Waever tarafından ortaya atılmıştır. Güvenikleştirme kavramı da ilk defa Waever tarafından 1995'te yayınlanan "Securitization and Desecuritization" adlı makalede yer almıştır. Waever'a göre güvenikleştirme objektif ve maddi bir durum olmaktan ziyade söz edimini (speech act) ifade etmektedir (Weaver, 1995). Yaptığı açıklamada Weaver, güvenliğin dil teorisinin yardımı ile bir sözlü eylem olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir. Bu kullanımda, güvenlik çıkardan bağımsız bir şey değildir. Söyleyişin kendisi eylemdir. Söylemenin kendisiyle bir şey yapılmış olur (iddiaya girmek, söz vermek, bir gemiye isim vermek gibi). Bir devlet temsilcisi, güvenlik kavramını telaffuz ederek belli bir gelişmeyi özel bir alana sokmakta ve bu gelişmeyi engellemek için gerekli tüm araçları kullanma hakkını talep etmektedir (Weaver, 1995: 55). Bu çerçevede bir durum yalnızca yetkili biri tarafından güvenlik sorunu olarak nitelendirildiğinde güvenlik kapsamı içerisine alınmaktadır. Bu durum da güvenlik alanına dahil edilen konuya politik süreçler dışında da müdahale yöntemlerinin kullanılmasını olanaklı hale getirmektedir. Bu durumda devlet bir konuyu veya olayı güvenlik sorunu olarak adlandırarak, ona baskı araçlarıyla müdahale etmek için özel bir hakkı olduğunu savunabilmektedir (Weaver, 2008: 152). Güvenlik dışılaştırma ya da güvensizleleştirme ise güvenlik konusu yapılan sorunların tekrar siyaset sürecine alınmasını ifade etmektedir. Böylece önceden tehlike olarak görülen bir konunun güvenikleştirilme neticesinde sahip olduğu pozisyonu sona ermekte ve tehdit algılamasını ortadan kaldırmak için alınan olağanüstü önlemlerin kaldırılmasıyla meselenin normalleşmesi sağlanmaktadır (Weaver, 1998: 81).

Sonuç

Uluslararası ilişkilerin akademik bir disiplin olarak ortaya çıkışından itibaren güvenlik en önemli konular arasında yer almıştır. Yaşanan gelişmelere bağlı olarak farklı dönemlerde farklı güvenlik yaklaşımları ön plana çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulan Milletler Cemiyeti'nin uluslararası düzeni sağlamada etkili olabileceği düşüncesi ilk başta idealizmin destek görmesini sağlamıştır. Bununla birlikte, Soğuk Savaş boyunca meydana gelen yoğun çatışmaların etkisiyle realizmin güvenlik yaklaşımı, idealist güvenlik anlayışının önüne geçmiştir. Soğuk Savaş'ın bitişi ile birlikte güvenlik konusuna ilişkin tartışmalar tekrar başlamıştır. Bu tartışmalara bağlı olarak devletlerin kendi güvenliklerini sağlamak için askeri imkan ve kapasitelerine odaklanan ulusal güvenlik anlayışı başka konuları da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Genişletilmiş güvenlik anlayışı çerçevesinde askeri boyutun yanı sıra siyasi, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlar da analizlerde yer almaya başlamıştır. Güvenliğin boyutlarındaki çeşitlenme ile birlikte güvenliğin nesnesinde ve korunacak değerlerde de farklılaşma meydana gelmiştir. Güvenliği sağlanması gereken unsurlarda meydana gelen bu genişleme de risk altında olabilecek değerlerin farklılaşmasını beraberinde getirmiştir. Devletlerin toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin yanı sıra ulusal birlik, kimlik, eşitlik, beka, hayat kalitesi ve sürdürülebilirlik gibi değerlerin de güvenliğinin tehdit edilebileceği üzerinde

durulmuştur. Güvenliğin kapsamında meydana gelen bu genişleme güvenliği tehdit edebilecek unsurların çeşitlenmesine de neden olmuştur. Yalnızca devletlerin birbiri için tehdit oluşturduğu anlayışı değişerek devletlerin dışında devlet dışı aktörlerin de güvenliği tehdit edebilecekleri ifade edilmiştir. Örneğin toplumsal güvenlik için milletler, göçmenler ve yabancı kültürler; insan güvenliği için küreselleşme, küresel çevre sorunları; çevresel güvenlik için ise insanlık birer tehdit kaynağı olarak ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma, uluslararası ilişkiler literatüründeki güvenlik yaklaşımlarının realist yaklaşımdan önemli ölçüde ayrıldığını göstermektedir. Nitekim genişletilmiş güvenlik yaklaşımları hem devleti merkeze alan güvenlik anlayışını sorgulamakta hem de güvenliğin ne ifade ettiği ile ilgili daha geniş perspektif sunmaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan bu yeni yaklaşımlar özellikle uluslararası güvenlik ile ilgili söylemlerin temelinde yer almaya devam etmektedir. Bununla birlikte dünya politikasında meydana gelen olaylar nedeniyle uluslararası güvenlik konusu bir yandan belirsizliğini de sürdürmektedir. Nitekim meydana gelen olaylarda güvenliği değerlendirilmesi gereken farklı unsurların bulunması değişen koşullarda farklı güvenlik yaklaşımlarını ön plana çıkarmaktadır. Örneğin küresel ısınmaya bağlı olarak meydana gelen iklim değişikliği, çevresel güvenlik ve insani güvenlik konularını daha fazla gündeme getirirken; bir savaş olması durumunda ulusal güvenlik daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda uluslararası güvenlik konusundaki tartışmalar günümüzde de devam etmektedir.

Kaynakça

- Ashley, R. K. (1981). Political realism and human interests. *International studies quarterly*, 25(2), 204-236. <https://doi.org/10.2307/2600353>
- Bellamy, A. J., & McDonald, M. (2004). Securing international society: Towards an English School discourse of security. *Australian Journal of Political Science*, 39(2), 307-330. <https://doi.org/10.1080/1036114042000238537>
- Blanchard, E. M. (2003). Gender, international relations, and the development of feminist security theory. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(4), 1289-1312. <https://doi.org/10.1086/368328>
- Booth K., Wheeler, N. (2008). Uncertainty. Paul D. Williams (Ed). *Security studies: an introduction*. Routledge.
- Booth, K.(1994). Security and self reflections of a fallen realist. Krause ve William (Ed.).Critical security studies, *Contemporary Security Policy*. (16)3.
- Booth, K.(2005).Two Terrors One Problem. Ersel Aydınli ve James N. Rosenau (Ed.).Globalisation, Security and the Nation-State: Paradigms in Transition. Albany, State University of New York Press.
- Booth, K. (2007). *Theory of world security* (Vol. 105). Cambridge University Press.
- Bull, H. (2012). *The anarchical society: a study of order in world politics*. Macmillan International Higher Education.
- Bull,H. (1966). Society and anarchy in international relations. Herbert Butterfield & Martin Wight (Ed.).*Diplomatic investigations*, Harward University Press.
- Burguières, Mary K. 1990. Feminist approaches to peace: another step for peace studies.m Millennium: Journal of International Studies 19(1):1-18. <https://doi.org/10.1177/03058298900190010201>
- Burton, J. W., & Burton, J. W. B. (1972). *World society*. Cambridge University Press.

- Buzan, B., & Buzan, B. G. (2004). *From international to world society?: English school theory and the social structure of globalisation* (Vol. 95). Cambridge University Press.
- Buzan, B., & Wæver, O. (2009). Macrosecuritisation and security constellations: reconsidering scale in securitisation theory. *Review of international studies*, 253-276.
- Buzan, B. (1991). New patterns of global security in the twenty-first century. *International affairs*, 67(3), 431-451. <https://doi.org/10.2307/2621945>
- Buzan, B., & Hansen, L. (2004). *The evolution of international security studies*. Cambridge University Press.
- Buzan, B., Buzan, B. G., Waever, O., W'ver, O., & Buzan, O. W. B. (2003). *Regions and powers: the structure of international security* (Vol. 91). Cambridge University Press.
- Carr, E. H., Cox, M., & Cox, M. (1946). *The twenty years' crisis, 1919-1939: an introduction to the study of international relations*. Macmillan.
- Cox, R. W. (1981). Social forces, states and world orders: beyond international relations theory. *Millennium*, 10(2), 126-155. <https://doi.org/10.1177/03058298810100020501>
- Deutsch, K. W. (2015). *Political community and the North American area*. Princeton University Press.
- Devetak, R. (2005). Postmodernism. Scott Burchill, Andrew Linklater, Richard Devetak, Jack Donnelly, Matthew Paterson, Christian Reus-Smit ve Jacqui True.(Ed.). *Theories of international relations* (161-187). New York, Palgrave, Macmillan.
- Dunne, T. (1998). *Inventing international society: a history of the English School*. Springer.
- Dunne, T.(2011). Liberalism. John Baylis, Steve Smith ve Patricia Owens (Ed.). Baylis, J. (2020). *The globalization of world politics: An introduction to international relations*. Oxford University Press.
- Gallie, W. B. (1978). *Philosophers of Peace and War: Kant, Clausewitz, Marx, Engles and Tolstoy*. CUP Archive.
- Gilpin, R. (1981). War and change in world politics. Cambridge University Press.
- Grieco, J. M. (1988). Anarchy and the limits of cooperation: a realist critique of the newest liberal institutionalism. *International organization*, 485-507.
- Haas, E. B. (1953). The balance of power: Prescription, concept, or propaganda. *World Politics: A Quarterly Journal of International Relations*, 442-477.
- Herath, D. (2008). Development discourse of the globalists and dependency theorists: do the globalisation theorists rephrase and reword the central concepts of the dependency school?. *Third World Quarterly*, 29(4), 819-834. <https://doi.org/10.1080/01436590802052961>
- Herz, J. H. (1950). Idealist internationalism and the security dilemma. *World Politics: A Quarterly Journal of International Relations*, 157-180.
- Hobbes,T.(1985).Leviathan, Penguin Books.
- Jackson, R. H., & Jackson, R. (2000). *The global covenant: human conduct in a world of states*. OUP Oxford.
- Jervis, R. (2017). *Perception and misperception in international politics: New edition*. Princeton University Press.

- Jones, R. W., & Jones, R. L. W. (1999). *Security, strategy, and critical theory*. Lynne Rienner Publishers.
- Kant, I. (1970). *Perpetual peace: A philosophical sketch* (Vol. 1991). Cambridge University Press.
- Kant, I. (1991). The contest of faculties. Reiss (Ed.). *Kant: Political Writings*, Cambridge University Press. 176-90.
- Keohane, R.O., Nye, J.S.(2011). *Power and interdependence*, New York, Addison Wesley Longman.
- Lamy, L. (2011). Contemporary mainstream approaches: Neo-realism and neo-liberalism. In Baylis, Smith & Owens (Ed.), *The globalization of world politics: An introduction to international relations*. Oxford University Press.
- Lindberg, L. N. (1994). Political Integration: Definitions and Hypotheses. In *The European Union* (pp. 99-109). Palgrave.
- Linklater, A.(2005). The English School. Scott Burchill, Andrew Linklater, Richard Devetak, Jack Donnelly, Matthew Paterson, Christian Reus-Smit ve Jacqui True.(Ed.). *Theories of international relations* (84-108). Palgrave, Macmillan.
- Locke, J. (1980). Second Treatise of Government (Indianapolis, IN: Hackett, 1980). *Is There an Unqualified Right to Leave*.
- Karl, M. (1982). Capital: A Critique of Political Economy, Volume I. Trans. Ben Fowkes. Penguin.
- Mitrany, D. (1994). A Working Peace System. Nelsen, B.F. ve Alexander C-G. Stubb (Ed.). *The European Union: Readings on the theory and practice of European Integration* (77-99). Lynne Rienner Publishers.
- Morgenthau, Hans J. (1948), Politics among nations: The struggle for power and peace. New York, Alfred A. Knopf.
- Nye Jr, J. S. (2003). *The paradox of American power: Why the world's only superpower can't go it alone*. Oxford University Press.
- Paine, T. (2011). *Rights of man*. Broadview Press.
- Paine, T.(1988). Rights of Man. M. Philip (Ed.). *Common sense and other political writings* (83-199). Oxford University Press.
- Peoples, C., & Vaughan-Williams, N. (2010). *Critical security studies: An introduction*. Routledge.
- Rabrenovic, G., Roskos, L. (2001). Introduction: Civil society principles and good practice of humanitarian donorship. (2003). İsveç Hükümeti tarafından toplanan 2003 Stockholm Toplantısı Bildirisi.
- Russett, B., Layne, C., Spiro, D. E., & Doyle, M. W. (1995). The democratic peace. *International Security*, 19(4), 164-184.
- Şen, O. (2014). Klasik Realizmin Güvenliğe Bakışı. Osman Şen ve Emre Çıtak (Ed.).Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler, Röle Akademik Yayıncılık.
- Taylor, A.J. P.(1967). Introduction. Marx, K. ve, Engels, F. (Ed.). The Communist Manifesto, Middlesex, Penguin Books.
- Tickner, J. A. (1992). *Gender in international relations: Feminist perspectives on achieving global security*. Columbia University Press.

-
- Wæver, O. (1995). Securitization and Desecuritization. Ronnie D. Lipschutz (Ed.). *On Security* (46-87). Columbia University Press.
- Wallerstein, I. (1973). Dependence in an independent world: The limited possibilities of transformation within the capitalist economy. *Conference on Dependence and Development in Africa Ottawa* (Vol. 16).
- Wallerstein, I. (1976). Semi-peripheral countries and the contemporary world crisis. *Theory and Society*, 3(4), 461-483.
- Walt, S. M. (1990). *The origins of alliance*. Cornell University Press.
- Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press.
- Waltz, K. (1986). Anarchic orders and balances of power. Robert O. Keohane (Ed.). *Neorealism and its critics*, Colombia University Press.
- Waltz, K. N. (1990). Realist thought and neorealist theory. *Journal of International Affairs*, 21-37.
- Waltz, K. N. (1959). *Man, the state, and war: A theoretical analysis*. Columbia University Press.
- Wæver, O. (1998). Insecurity, security, and asecurty in the West European non-war community. *Cambridge Studies in International Relations*, 62(1), 69-118.
- Wæver, O. (2008). Toplumsal güvenliğin değişen gündemi. *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, 151-178.
- Wendt, A. E. (1987). The agent-structure problem in international relations theory. *International organization*, 335-370.
- Wendt, A. (1995). Constructing international politics. *International security*, 20(1), 71-81.
- Wendt, A. (1999). *Social theory of international politics* (Vol. 67). Cambridge University Press.
- Yergin, D., & Stanislaw, J. (2002). *The commanding heights: The battle for the world economy*. Simon and Schuster.